

Roy A. Medvedev

Om två nya försök att rehabilitera Stalin

Inledning – om Roy A. Medvedev

Roy Medvedev är en rysk/georgisk historiker och politiker, som föddes 1925 i Tblisi, Georgien.

Han tog sin akademiska examen vid Leningrads universitet. Han gick med i kommunistpartiet (SUKP) 1956. Verkade som historieforskare. I början av 60-talet började han att kritisera den sovjetiska regimen och i synnerhet försöken att återupprätta Stalin.

När (våren 1969) Medvedev skrev den följande artikeln, *Om två nya försök att rehabilitera Stalin*, var han forskningschef vid Historiska institutionen i Moskva. Artikeln kritiserar ett par artiklar som försöker ”rehabilitera” Stalin. Medvedev utgår därvid från besluten från SUKP:s 20:e (1956) och 22:a (1961) partikongress.

Det var vid den 20:e kongressen som Chrusjtjov höll sitt berömda ”hemliga” tal om personkulten som var en svidande vidräkning med Stalin. Efter den kongressen följde ett politiskt ”töväder” som gjorde det möjligt att även offentligt ifrågasätta olika aspekter av Stalin-tiden. Nya fakta kom fram via publicering av memoarer och andra dokument (t ex Lenins sk ”testamente”) och det blev nu även möjligt att utföra viss kritisk forskning om Sovjetunionens historia. Händelserna i Östeuropa (bl a Ungernupproret) och senare de framväxande motsättningarna med Kina, dämpade något denna öppenhet, som dock tog ny fart i samband med den 22:a kongressen, som åter tog itu med problemen med Stalin-epoken (denna gång på ett betydligt öppnare sätt än under 20:e kongressen: det var inte fråga om hemliga tal eller liknande, utan dokumenten och diskussionen publicerades öppet, bl a via stenografiska protokoll).

När Medvedev skrev den föreliggande artikeln så var situationen en annan. Efter invasionen i Tjeckoslovakien 1968 var den sovjetiska ledningen inte längre intresserad av självständigt och kritiskt tänkande. I stället ville man ha rättning i leden. Det är därför inte så förvånande att Medvedev uteslöts ur kommunistpartiet hösten 1969. Han kunde dock fortsätta med sin historiska forskning.

1988 återfick Medvedev sitt medlemskap i kommunistpartiet och invaldes 1990 i partiets centralkommitté. Efter kuppförsoket 1992, då kommunistpartiet förbjöds, var han bland grundarna av ett nytt parti (”De arbetandes socialistparti”), som fick tiotusentals medlemmar.

Medvedev är numera bosatt i Georgien där han verkar som politiker.

Medvedev har skrivit ett 60-tal böcker, bl a om Stalin-epoken (*Let History Judge*), samt biografier över senare sovjetiska kommunistledare som Chrusjtjov, Suslov och Brezjnev. Flera av hans böcker finns översatta till svenska.

Anmärkning: I artikeln anges notnummer inom parentes

Martin F i maj -06

Roy A. Medvedev

Om två nya försök att rehabilitera Stalin

(med anledning av ett par artiklar i tidskriften *Kommunist*)

I skilda organ inom vår press har man sedan länge gjort försök att rehabilitera Stalin. Dessa försök blev allt vanligare 1967-68. Kampanjen för att ”återupprätta Stalins politiska rykte” har som bekant stött på kraftigt motstånd inom den sovjetiska och internationella kommunistiska opinionen. Men tyvärr finns det tydligen inom vårt parti ytterligt inflytelserika kretsar som fortfarande ignorerar alla dessa invändningar och ihärdigt försöker få till stånd en revidering av besluten från SUKP:s 20:e och 22:a kongresser. (1) Om detta vittnar det faktum att redan i januari-februari 1969 nya och än mer enträgna försök att rehabilitera Stalin gjordes.

Den omständigheten att tidskriften *Kommunist* – SUKP:s centralkommittés officiella organ – nu drogs in i den föga tilltalande kampanjen kring rehabiliteringen av Stalin, oroadde många kommunister. Så publicerades till exempel i *Kommunist* nr 2, 1969, under avdelningen ”Kritik och bibliografi”, en lång recension skriven av doktorn i de historiska vetenskaperna, J. Boltin, i vilken denne granskar marskalkarna A. A. Gretjkos, I. S. Konevs, K. A. Meretskova, K. K. Rokossovskijs, generalen i armén S. M. Sjtemenkos och generalöversten A. S. Jakovlevs memoarer.

Alla dessa memoarböcker dök upp på bokhandelsdiskarna kring 1967-68. I sin recension förbigår Boltin med tystnad en mängd klara missgrepp och brister i dessa memoarer – hur författarna till exempel förvränger den historiska sanningen vid beskrivningen av Stalins person och militära verksamhet. Boltin döljer tvärtom inte sin tillfredsställelse över just de sidor i böckerna som behandlar Stalins ”stora förtjänster” under det Fosterländska kriget. Han skriver:

”Naturligtvis berör böcker skrivna av framstående militärchefer – personer som innehaft framskjutna positioner inom krigsledningen – ofta frågan om Överkommandot, arbetet inom Statens Försvarskommitté och Högkvarteret samt ordföranden för Statens Försvarskommitté, överbefälhavaren J. V. Stalin personligen (...) Om man sammanfattar de granskade böckerna kan man återge de karakteristiska dragen hos Överbefälhavaren, som ledare för Sovjetunionens väpnade styrkor under krigsåren. Härvid blir absolut ingenting kvar av ansvarslösa påståenden om hans inkompetens på det militära området, om hur han ledde kriget ”efter jordgloben” (2) och om hans påstådda ofördragsamhet gentemot avvikande åsikter. Inte heller blir det något kvar av andra liknande påståenden, som snappats upp och spritts av utländska historieförfalskare. I sina memoarer berättar befälhavarna vid fronterna och de ställföreträdande generalstabscheferna, att Överbefälhavaren brukade lyssna till sina underordnades synpunkter och tog hänsyn till dem då de var övertygande och välgrundade, att han hade ett gott strategiskt sinne och att han förmådde uppfatta det väsentliga och avgörande i situationen och exakt ange målet och huvudinriktningen för truppernas handlande. I dessa minnen framstår J. V. Stalin – trots det sammansatta och motsägelsefulla i sin karaktär – som en stor krigsledare.”

Mot vem polemiserar Boltin i själva verket? Vems påståenden kallar han ”ansvarslösa”? Recensentens anspelningar är alltför genomskinliga. Det är inte svårt att förstå att Boltin framför allt polemiserar mot SUKP:s centralkommittés rapport till 20:e partikongressens hemliga möte den 25 februari 1956 och i synnerhet mot den del av rapporten som avlivade myten om Stalins genialitet som krigsledare.” (Sid. 127)

Recensentens förhoppningar att vårt minne ska vara kort är emellertid fåfänga. Vi kommer väl ihåg vad som sades i SUKP:s centralkommittés rapport till 20:e partikongressen (denna rapport lästes som bekant upp – efter beslut av centralkommittén – av dåvarande förste partisekreteraren N. S. Chrusjtjov). Detta minns också de tusentals miljoner kommunister och icke partimedlemmar som fick ta del av texten i mars 1956. Vi kommer också väl ihåg vad som sades i rapporten om Stalins militära verksamhet. Efter att ha berättat för kongressdelegaterna (bland vilka nästan alla

militärchefer som Boltin räknar upp befann sig) om Stalins allvarligaste politiska och strategiska misstag, nämligen att han ignorerade de många vittnesmålen om tyskarnas förberedelser att anfälla Sovjetunionen, anmärkte talaren att just denna nonchalans hos Stalin, hans vägran att tro på klara fakta, ledde till att fienden under krigets första timmar förstörde en stor mängd flygplan, artilleri och annan krigsmateriel i våra gränsregioner, utrotade en stor del av våra militära kadrer och desorganiserade krigsledningen. På så sätt var vi inte i stånd att förhindra att fienden trängde in i hjärtat av landet.

Har detta påstående ur rapporten till SUKP:s centralkommittés 20:e partikongress sedan dess vederlagts? Nej, i hundratals publikationer under de senaste tio åren har det till fullo bekräftats. Vi har fått veta att vår underrättelsetjänst och till och med våra diplomater utomlands vid upprepade tillfällen underrättade Stalin om koncentrationen av tyska trupper vid den sovjetiska gränsen, trupper vars antal i mitten av juni 1941 närmade sig 200 divisioner. Men Stalin ignorerade alla dessa underrättelser. Den sovjetiska regeringen fick ytterst viktig information om det förestående kriget från Roosevelt, Churchill, det jugoslaviska kommunistpartiet och till och med från den tyske ambassadören i Sovjetunionen, Schulenberg, som var en hemlig fiende till Hitler. Stalin ignorerade emellertid alla dessa underrättelser.

Tyska desertörer och polacker korsade gränsen för att underrätta våra gränsvakter om Hitlers förberedelser till krig mot Sovjetunionen och även om tidpunkten för anfallet. Gränsmyndigheterna gjorde samma sak. G. K. Zjukov och S. K. Timosjenko underrättade Stalin om allt detta, men denne gav order om att man inte skulle fästa någon vikt därvid. Stalin vägrade också hörsamma en anhållan från några befälhavare i gränsområdena om att få flytta fram trupperna nära gränsen och försätta dem i stridsberedskap. Verksamheten inom försvarskommissariatet, industrikommissariatet och byggnadsorganisationerna var inte inriktad på möjligheten av ett snabbt krigsutbrott. De flesta divisioner befann sig på fredsfot, personal och ammunitionsenheter var otillräckliga. Åtskilliga stridsvagnsförband hade inte utrustats med personal och materiel. En ansevärd del av krigsmaterielen förflyttades dessutom till områden som var direkt hotade. Inte långt före krigsutbrottet påbörjades arbetet med att upprusta flygfälten. Detta arbete igångsattes av NKVD:s byggnadsfirmor (3) på nästan alla flygfält samtidigt och kunde avslutas först på senhösten. I samband med detta överflyttades de flesta militärflygplan till ett litet antal flygfält som användes i fredstid och som låg nära gränsen. Dessa var dåligt skyddade mot fiendens luftattacker. En ny omorganisering av stridsvagnsförbanden hade påbörjats i gränsområdena i början av juni men hann inte avslutas före krigets utbrott.

Jag skulle kunna fortsätta med bevis av detta slag, de går att ösa ur böcker som *Historia över det Stora Fosterländska kriget*, band 1-6, *Kort historia över det Stora Fosterländska kriget*, *Världshistorien*, band 10, *Historia över Sovjetunionens internationella förbindelser och utrikespolitik*, osv. (4) (Doktorn i de historiska vetenskaperna, J. Boltin, har ingått i redaktionen för många av dessa utgåvor.)

Det kan tyckas helt otroligt, men efter vittnesmål från våra största militärchefer förfogade våra arméer 1941 inte över några som helst bestämda operationsplaner för den händelse tyskarna skulle göra ett plötsligt anfall mot Sovjetunionen (se förre folkkommissarien för krigsflottan N. G. Kuznetsovs memoarer, tidskriften *Oktiabr*, nr 11, 1956). Det råder inga tvivel om att Sovjetunionens dåliga stridsberedskap endast kunde uppmuntra angriparen. Och det nazistiska befälet handlade verkligen med exempellös fräckhet i maj-juni 1941. De tyska artilleriförband som flyttades fram till våra gränser var inte ens ordentligt kamouflerade. Wehrmachts soldater trängde så gott som dagligen in på sovjetiskt territorium och öppnade eld mot sovjetiska gränsposteringar.

Enligt marskalk Bagramjan kunde tyska flygplan i slutet av maj obehindrat flyga över vårt territorium och fotografera systemet av bunkers och fältbefästningar som uppfördes längs gränsen.

Stalins och några av hans vapenbröders blindhet under dessa ödesveckor var oförläpelig. Medan den tyska ambassaden i Sovjetunionen systematiskt skar ner antalet tyska medborgare i vårt land, anlände nya sovjetiska ambassadtjänstemän till Tyskland med sina familjer. Fastän man från tysk sida nästan helt avbrutit handelsavtalet, fortsatte leveranserna av sovjetiska varor till Tyskland oavbrutet. Alla tyska handelsfartyg lämnade sovjetiska hamnar redan före krigsutbrottet, i många fall utan att ens ha avslutat lossningen eller lastningen.

Som marskalk Malinovskij skrev 1961, fortsatte våra trupper i gränsområdena bara några dagar före krigsutbrottet att ”utbilda sig som i fredstid”; infanteridivisionernas artilleri befann sig i artilleriförläggningarna och på artilleriskjutfälten, luftvärnsmaterielen på luftvärnsskjutfälten, pionjärförbanden i ingenjörsförläggningarna och divisionernas ”nakna” infanteriregementen – för sig i sina förläggningar. ”Med tanke på krigshotet gränsade detta ytterst grova misstag till brott”, skriver Malinovskij. Enligt honom fick militärområdena först natten till den 22 juni ett chiffrtelegram som meddelade att det tyska anfallet var att vänta den 22-23 juni. Detta meddelande nådde emellertid inte trupperna, ty i gryningen den 22 juni trängde naziarmén in i Sovjetunionen.* (Vojenno-istoritjeskij zjurnal, 1961, nr 6)

Historikern kan inte undgå att notera den stora skada som Stalins redan före kriget utarbetade teori om det kommande kriget tillfogade vårt land och vår armé. Denna teori grundar sig på två dogmer:

”Vi ska inte avstå en tumsbredd av vårt land till fienden.”

”Vi ska föra kriget på fiendens territorium.”

Av dessa skäl var varken industriföretagen eller befolkningen i de västra områdena beredda på en eventuell evakuering. Den främre försvarslinjen sammanföll bokstavligen ed statsgränsen i alla dess vindlingar. Detta möjliggjorde n inringning. Över hälften av trupperna från västra militärområdet var exempelvis grupperad i den så kallade Bjelostokpositionen, något som självfallet glädde de tyska militärcheferna. Goebbels skrev i sin dagbok i juni 1941:

”Ryssarna grupperade sina trupper precis på gränsen, vilket var det bästa som kunde hända oss. Om de hade djupgrupperat dem, hade det utgjort en stor fara för oss.” (I. Rzjevskaja, *Berlin, maj 1945 g.*, sid. 71)

Också systemet med befästa områden längs de gamla statsgränserna raserades, fastän befästningarna vid den nya gränsen varken var färdigbyggda eller utrustade.⁽⁵⁾ Likaså avvecklades systemet med hemliga partisanläger och partisanförband som tidigare skapats i gränsområdena för den händelse att den sovjetiska armén skulle tvingas retirera.

Hur kan man efter allt detta kalla Stalin en ”stor krigsledare”?

I SUKP:s centralkommittés rapport till 20:e partikongressen sades att Stalin efter de första svåra misslyckandena och nederlagen vid fronten hade ansett att allt var förlorat. Vad mer är – när det tyska anfallet nådde sin kulmen uppgav Stalin oväntat ledningen för alla militära operationer och nedlade sitt ämbete helt. Först när några medlemmar av politbyrån sade till honom att det var nödvändigt att vidta åtgärder för att förbättra det förtvivalade läget vid fronten, återgick Stalin till sitt ämbete.

Inte bara Sovjetunionens alla marskalkar, utan också Molotov, Malenkov, Kaganovitj och Vorosjilov var närvarande på SUKP:s 20:e kongress – och ingen av dem fann det nödvändigt att rätta talaren på denna punkt.

Har Chrusjtjovs sensationella avslöjande sedan dess vederlagts? Nej, det har det inte. Tvärtom kunde vi för inte alls länge sedan i en artikel av A. Tjakovskij i tidskriften Znamja läsa, att Stalin

under krigets första dag verkligen tappade huvudet. Under loppet av några timmar på morgonen den 22 juni ville han inte ens tro att kriget brutit ut, och han gav sina medhjälpare de mest förvirrade och klumpiga direktiv i den uppkomna situationen. Sent på kvällen dök han upp på försvarskommissariatet. Då han fick veta att den tyska armén brutit igenom och att förbindelserna med trupperna skurits av, överöste han de anställda på kommissariatet och generalstaben med vredgade förebråelser, sänkte sedan huvudet, krökte ryggen och begav sig till sin villa i Kuntsevo. Sedan såg ingen Stalin på några dagar (Tjakovskij talar här om några tiotal timmar). Han visade sig inte i Kreml. Ingen hörde hans röst på telefon. Han ringde inte till någon och ingen dristade sig att söka upp honom. Alla politbyråmedlemmar, folkkommissarier och marskalkar frågade sig själva och andra: Var är Stalin?

Tjakovskij försöker ge intryck av att krigsledningen fungerade normalt även utan Stalin. Så var dock inte fallet. Ty med den hårda centralisering som Stalin infört var det han allena som höll i de viktigaste trådarna för landets och arméns ledning. Varken Zjukov, Timosjenko, Molotov eller Berija hade helt enkelt de nödvändiga fullmakterna för att vidta vissa brådskande åtgärder. På grund av detta blev den redan tidigare ytterst svåra situationen under krigets första dagar än svårare och än mer tilltrasslad. Man kan utan att överdriva säga att Stalins frånvaro i inledningsskedet, dagarna mellan den 22 och 30 juni, var en av huvudorsakerna till att naziarmén så snabbt kunde tränga djupt in i Sovjetunionen. Detta förde med sig tillfångataganden och inringningar av hela arméer – som just då var så nödvändiga för att vårt land skulle kunna slå tillbaka den fientliga invasionen. Stalin deserterade i själva verket från sitt ämbete som statsöverhuvud i det mest ödesdigra ögonblicket i vår stats historia.

Hur kan man efter allt detta kalla Stalin en ”stor krigsledare”?

Enligt Chrusjtjovs vittnesmål var Stalin även efter att han återtagit ledningen över landet och armén under en lång tid nervös och hysterisk när han blandade sig i krigshandlingarnas gång. Detta tillfogade vår armé stor skada. Stalin förstod inte alls det verkliga läget som utvecklade sig vid fronterna. Vad mer är, under krigets fyra år besökte Stalin aldrig en enda sektor av fronten eller en enda befriad stad – om man bortser från den blixtnabba resan på Mozjajskchaussén (6) när läget var lugnt vid fronten. Dessutom lade han sig direkt i krigsoperationernas förlopp och gav befallningar som ofta inte tog hänsyn till den verkliga situationen i den berörda sektorn av fronten och som inte kunde annat än leda till kolossala förluster i människoliv.

Har detta påstående ur SUKP:s rapport till 20:e partikongressen sedan dess vederlagts? Nej, det har bekräftats genom tiotals auktoritativa vittnesmål. Enligt vice försvarskommissarien, marskalk N. Voronov, var Stalin under krigets första dagar nedslagen, nervös och alls inte i jämvikt. När han gav det ena eller andra uppdraget krävde han, utan att ta hänsyn till de verkliga möjligheterna, att det skulle utföras på otroligt kort tid.

Stalin hade en felaktig uppfattning om omfattningen av det krig som brutit ut och om de styrkor och medel som verkligen skulle kunnat hejda den anfallande fienden. Han framkastade ständigt hypoteser om att fienden skulle lida nederlag inom en nära framtid. På grund av detta fäste han inte tillräckligt stor vikt vid skapandet av starka reserver. (*Na sluzjbe vojennoj*, Moskva 1963) Då han hade en vag föreställning, om läget vid fronterna förbjöd han under krigets första månader en reträtt mot öst, till och med när en sådan var direkt nödvändig. Enligt marskalk Bagramjan inringades och förintades några arméer från sydvästfronten vid försvaret av Kiev just på grund av Stalins felaktiga direktiv och handlande.

I försvaret av landet i söder skapades en enorm bräsč, genom vilken tyska arméer trängde in och intog nya områden i öster och söder. (Literaturnaja Gazeta, 17 april 1965) För att täppa till denna bräsč var man, enligt marskalk Vasilevskij, tvungen att använda sig av de strategiska reserver som

behövdes för försvaret av Moskva. Genom Högkvarterets felaktiga uppläggning av försvaret här, förvärrades läget vid Moskva avsevärt. (Kommunist, 1966, nr 17)

Om Stalins ytterligt allvarliga misstag när han ledde krigshandlingarna vid Moskva hösten 1941 vittnar också marskalkarna Zjukov och Konev (se *Bitva za Moskvu*, 1966). Enligt Konev hade tyskarna redan på morgonen den 4 oktober brutit igenom den västra fronten och våra arméer var hotade. Konev och Sjaposjnikov underrättade Stalin om det svåra läge som uppstått men denne fattade inget beslut och tillät inte trupperna retirera till försvarslinjen vid Gzjatsk. Som en följd av detta inringades fyra arméer vid Vjazma och i försvaret av Moskva bildades en stor bräsch. Endast med otroliga kraftansträngningar från resterna av frontrupperna och Moskvans hemvärn lyckades man mot slutet av oktober hejda naziarméerna, som ryckte fram mot Moskva.

I början av november 1941 underrättade den nye befälhavaren för västfronten, Zjukov, Stalin om att tyskarna höll på att avsluta utbildningen av nya stötgrupper. Stalin beordrade då att man genom preventiva motstötter skulle sabotera fiendens attack på förberedelsestadiet. Zjukov försökte påvisa det olämpliga i sådana motstötter genom att hänvisa till bristen på reserver, frontlinjens tånjbarhet etcetera, men Stalin avbröt honom brutalt och upprepade sin order. Enligt Zjukov gav motstötarna på västfronten inte de resultat Stalin väntat sig. Tvärtom berövade de fronten oundgängliga reserver och försvarade bara avvärjandet av en ny attack från Hitlers arméer. (Bitva za Moskvu, sid. 68-69) Stalin begick ganska många misstag även sommaren 1942, under den nya stora anfallsvågen från naziarméerna.

Alla dessa fakta är i dag kända inte bara för krigshistoriker. Hur kan man då fortsätta att kalla Stalin en "stor krigsledare"?

Som Chrusjtjov berättade för delegaterna på 20:e partikongressen ledde Stalin inte heller sovjetarméns anfallsoperationer alltför skickligt. Okunnig om modern krigsföring krävde Stalin av militärerna efter det man lyckats hejda fienden, inte att de skulle genomföra betydande omgrupperingar, utan att de skulle göra oupphörliga frontanfall för att återta by efter by. Som en följd av detta drabbades vår armé av enorma förluster ... Chrusjtjov berättade vidare att sydvästfrontruppernas våroffensiv vid Charkov på grund av Stalins inkompetenta inblandning slutade i ett svårt nederlag.

Har denna del av SUKP:s centralkommittés rapport till 20:e partikongressen sedan dess vederlagts? Nej, den har bekräftats genom en mångfald auktoritativa vittnesmål. Så berättade till exempel marskalk Zjukov för bara två och ett halvt år sedan i Krigshistorisk tidskrift (Vojenno-istoritjeskij zjurnal) om hur okunnigt Stalin ledde Röda Arméns vinteroffensiv i januari-mars 1942. Bara en månad efter att vår armé hade inlett offensiven vid Moskva gav Stalin order om att Röda Armén skulle igångsätta en allmän offensiv på alla fronter.

Erfarna befälhavare talade då förgäves om för Stalin att vi ännu inte var tillräckligt starka för en sådan allmän offensiv och att vår armé ännu var underlägsen den tyska såväl numerärt som i fråga om utrustning. Zjukov föreslog förgäves att man skulle koncentrera huvudreserverna och materielen längs västra frontavsnittet, där fienden ännu inte hade hunnit försätta sina förband i stridsberedskap. N. V. Voznesenskij påvisade förgäves att landet än så länge inte hade de materiella resurserna för att igångsätta en offensiv på alla fronter samtidigt. Stödd av sådana "fältherrar" som Berija och Malenkov befallde Stalin emellertid att man skulle inleda en allmän offensiv för att "knäcka" tyskarna. (Vojenno-istoritjeskij zjurnal, 1966, nr 10)

Som väntat slutade sovjettruppernas allmänna offensiv under januari-mars 1942 olyckligt. I *Kort historia över det Stora Fosterländska kriget* kan vi läsa:

”En av anledningarna till att trupperna inte kunde utföra sina uppgifter var att Högkvarteret överskattade de sovjetiska väpnade styrkornas resurser i början av 1942 och därför gav dem ogenomförbara uppdrag. Rönen från vinteroffensiven avslöjade också andra misstag som begåtts av Högkvarteret (...) Genom att ogenomtänkt fatta beslut om en allmän offensiv på alla de viktigaste frontavsnitten samtidigt, spred Högkvarteret ut alla strategiska reserver. De nio arméer som då stod till dess förfogande fördelades i lika stora enheter mellan fronterna. Resultatet blev att när det behövdes extra styrkor för att kunna fullborda en inringning och förinta fiendens huvudstyrkor, så kunde man på Högkvarteret inte uppåbåda de nödvändiga reserverna.” (Moskva, 1965, sid. 138)

På västra frontavsnittet hade vi goda möjligheter att krossa fiendens huvudstyrka. Men vi kan se att inte ens där kunde denna uppgift utföras på grund av Högkvarterets felaktiga beslut. Till och med i mars 1942, då man vid fronterna inte längre hade tillräckligt med styrkor för att fortsätta anfallet och då snösmältningen försvårade trupprörelser och proviantering, fortsatte Stalin att kräva en framryckning. Följden av detta blev att de sovjetiska arméerna vid inledningen till vår- och sommarkampanjen 1942 var mycket nedslitna. Det kan knappast råda några tvivel om att detta var en av huvudorsakerna till våra truppers misslyckanden under sommaren 1942.

I samma *Kort historia över det Stora Fosterländska kriget* kan vi läsa om Stalins ansvar för Charkovoperationens misslyckande i maj 1942:

”Det är helt klart att det riktiga beslutet i det läge som skapades under våren 1942 hade varit att de sovjetiska trupperna övergått till ett tillfälligt strategiskt försvarskrig och avstått från sådana operationer som den vid Charkov. Detta skulle besparat vårt fosterland nya svåra förluster och tillåtit att man långt tidigare kunnat gå till aktion i syfte att överta initiativet. Högkvarteret, som sanktionerat planen för Charkovoperationen, säkrade sedan inte dess framgång med nödvändiga styrkor och materiel. Sydvästfronten stöttades inte upp av grannfronterna i söder och vid Brjansk. Detta tillät nazisterna att fritt omgruppera sina styrkor och förflytta dem till Charkovområdet.” (Sid. 162)

Stalin bär också ansvaret för att några sovjetarméer krossades på Kertjhalvön våren 1942. Om inte annat så därför att han anförtrodde ledningen på denna front åt den i militärfrågor okunnige Mechlis. I *Kort historia över det Stora Fosterländska kriget* får vi också veta att Stalin inte heller våren 1942 förmådde bedöma läget riktigt och i tid gå över till försvarskrig. Fastän våra trupper befann sig långt ifrån sina underhållsområden och bristen på drivmedel och ammunition började göra sig kännbar, gav Stalin order om att inte avbryta offensiven utan att tvärtom öka tempot. Resultatet av detta blev att anfallet från de redan förberedda starka tyska truppkoncentrationerna kom helt oväntat för våra fronter i söder. Våra arméer led nederlag. Trupperna från sydvästfronten retirerade efter stora strider och svåra förluster till området bakom norra Donets, och trupperna från fronten vid Voronezj övergav på nytt Charkov och Belgorod, som just intagits. Man tvangs i en hast förflytta reserverna söderut, vilket återverkade negativt på den offensiv som inletts på det västra frontavsnittet.

Alla dessa fakta är i dag allmänt kända. Hur kan man då kalla Stalin en ”stor krigsledare”?

Självfallet lärde sig Stalin mycket under krigets gång, han arbetade hårt. Hans direktiv blev 1943-45 korrektare och mer välöverlagda. Dessa framsteg var emellertid mycket mindre betydande och märkbara hos Stalin än hos de flesta befälhavare som var underordnade honom. Fastän Stalin innehade posten som Överbefälhavare var han inte befälhavare i den bemärkelsen – som ännu inte förlorat sin aktualitet – att han konkret ledde trupperna och krigsförloppet. Enligt Zjukov hade Stalin också under krigets andra period svårt att sätta sig in i taktiska frågor och han hade endast en diffus uppfattning om truppkationer som rörde enheter mindre än en armé. Vad beträffar Stalins så kallade organisatoriska talang, grundade sig denna i hög grad på rädsla – den rädsla som framkallades av repressalierna, som inte upphörde ens under krigsåren. Och Stalin fortsatte – som under

krigets två första år – att leda sovjetarméernas anfallsoperationer från sitt arbetsrum, utan att någonsin visa sig bland trupperna. Marskalk Birjuzov skriver i sina memoarer:

”Om man nu analyserar fakta från krigsåren kan man se hur långt ifrån armén han (Stalin) stod. Stalin var överbefälhavare, men trupperna såg honom aldrig vid fronterna och själv såg han aldrig med egna ögon en soldat under krigsförhållanden (...) Det var inte Stalin som gav oss färdiga recept på när, var och hur vi skulle slå till mot fienden. Planerna för att utdela dessa slag utarbetades av många människors kollektiva förnuft, av högre och lägre befälhavare. Men det var genom viljan och modet hos det okuvliga ryska folket, besjälade av tanken på att försvara det socialistiska fosterlandet, som de förverkligades.” (Moskva, 1963, sid. 247)

På grund av Stalins fjärande från den kämpande armén hamnade våra trupper under perioden av segrar inte sällan i svåra situationer och vidkändes onödiga förluster. En del frontbefälhavare fattade i tillspetsade lägen ofta egna beslut, som senare tillskrevs Stalins ”militära geni”. Händelserna i samband med inledningen till slaget vid Kursk är ytterst karakteristiska i detta avseende. Allt detta är också välkänt nu. Hur kan man då i dag kalla Stalin en ”stor krigsledare”?

Nej, Stalin var i flera avseenden en mycket dålig krigsledare, med böjelser för abstrakta schematiseringar, underskattning av fienden och överskattning av den egna styrkan. Han var en påtagligt trångsynt och brutal befälhavare. När han ledde krigshandlingarna tänkte han inte på förluster, han kunde inte kriga med ”lite blod” och han intresserade sig föga för den enskilde soldatens öde. Om det är Stalin vi har att tacka för de flesta nederlagen som vår armé led under krigets första period – då bör inte heller bland de faktorer som bestämde vår armés glänsande segrar under krigets andra period, Stalins vägledande och ”visa” direktiv ställas i främsta rummet.

När man analyserar Boltins artikel kan man inte tillräckligt betona att N. S. Chrusjtjovs rapport till 20:e partikongressen inte var dennes personliga angelägenhet. Kongressdelegaterna antog den 25 januari 1956 *enhälligt* följande resolution:

”Efter att ha lyssnat till kamrat N. S. Chrusjtjovs rapport om personkulten och dess följdverkningar, godkänner Sovjetunionens kommunistiska partis 20:e kongress teserna i centralkommitténs rapport, och ger SUKP:s centralkommitté i uppdrag att konsekvent vidta åtgärder, som garanterar att den för marxism-leninismen främmande personkulten fullständigt övervinns, att dess följdverkningar på alla områden inom parti-, stats- och ideologiskt arbete krossas samt att de normer för partilivet och de principer för kollektivt ledarskap i partiet, som utarbetats av den store Lenin, strängt iakttages.” (*KPSS v rezoljutsijach*, band 4, sid. 208)

För denna resolution röstade alla vid kongressen närvarande marskalkar, och också de generaler och amiraler, av vilka några i dag ånyo försöker förfälska historien i Stalinkultens anda. Vilken rätt har SUKP:s centralkommittés officiella teoretiska och politiska tidskrift att i dag gå emot de aldrig ogiltigförklarade dokumenten från 20:e kongressen och kalla en rad uttalanden som gjordes på denna kongress för ”ansvarslösa påståenden”?

I *Kommunist* nr 3, 1969, publicerades en lång artikel författad av V. Golikov, S. Murasjov, I. Tjchikvisjvili, N. Sjatagin och S. Sjaumjan. Artikeln bar rubriken ”För den leninistiska partiandan vid studiet av SUKP:s historia”. I denna artikel finns emellertid inte ett spår av just denna leninistiska partianda; den är helt genomsyrad av Stalintidens intolerans, brutalitet, kompromisslöshet och primitivitet. Om Boltins recension var riktad först och främst mot materialet och dokumenten från 20:e partikongressen, så är denna artikel riktad mot materialet och dokumenten från SUKP:s 22:a kongress, mot dess historiska beslut och bedömningar. Därigenom avtecknar sig tidskriften *Kommunist*s allmänna kontur – ett samordnat angrepp på hela den partilinje som drogs upp på 20:e och 22:a kongresserna och som godkändes av de flesta kommunister i vårt land och utomlands.

De fems artikel är en allvarlig handling. Vad mer är – denna artikel, som publicerades i SUKP:s centralkommittés officiella tidskrift, ligger redan till grund för presskommittéernas, förlagens, redaktionskollegiernas och censurorganens verksamhet. Vi vet dock att den inte diskuterats inom SUKP:s centralkommittés politbyrå eller inom SUKP:s centralkommittés sekretariat. Hur ska man i detta fall förstå tidskriften *Kommunist*s förfaringssätt? Vi anser att det inte kan förstås och bedömas på annat sätt än som en *fraktionshandling*, som tillfogar enheten i vårt parti och hela den kommunistiska rörelsen skada. En sådan politisk handling från SUKP:s centralkommittés tidskrift *Kommunist*s sida får inte stå obemött, utan motstånd från dem inom vår rörelse som inte är emot linjen från 20:e och 22:a partikongresserna utan tvärtom vill utveckla denna linje och som varken kan eller vill släppa ifrån sig det leninistiska partiets bästa vapen – sanningen.

Den första frågan som yppar sig är: vilka är författarna till artikeln i *Kommunist*? Golikov och Tjchikvisjvili arbetar inom SUKP:s centralkommittés apparat, de övriga på olika högskolor i Moskva. Inte en enda av författarna till den granskade artikeln är medlem av eller kandidat till SUKP:s centralkommitté. Ingen av dem har hittills utmärkt sig genom ett vetenskapligt studium av partiets historia – ett i sanning mödosamt verksamhetsfält. Ännu en fråga dyker ofrivilligt upp: varifrån har alla dessa hitintills föga kända, andra rangens medlemmar av vår ideologiska apparat hämtat mod att öppet gå emot dokumenten och besluten från en av de viktigaste partikongresserna? Man kan anta att bakom dessa artikelförfattare döljer sig andra, mer inflytelserika personer.

Vi har sålunda att göra med en säregen ideologisk avvikelse, vars huvudsyfte består i att söka utforska stämningen inom och den eventuella reaktionen från SUKP:s centralkommitté. På samma sätt vill man känna den allmänna opinionen i vårt land på pulsen och komma underfund med den eventuella reaktionen från ledarna för de utländska kommunistpartierna. Denna omständighet förpliktigar oss att ytterst bestämt protestera mot grundteserna och den allmänna andan i Golikovs, Murasjovs, Tjchikvisjvilis, Sjatagins och Sjaumjans artikel.

Redan alldeles i början av artikeln manar Golikov och hans medförfattare de sovjetiska historikerna till ett ”verkligt vetenskapligt studium av SUKP:s historia”. Härvid åberopar de endast besluten från SUKP:s 23:e kongress (7) och nämner inte med ett ord besluten från 20:e och 22:a partikongresserna. I artikeln finns överhuvudtaget *inte en enda* hänvisning till besluten från dessa kongresser. Upphävde då 23:e partikongressen besluten från 20:e och 22:a partikongresserna? Nej, dokumenten från den sista partikongressen bekräftar linjen från SUKP:s 20:e och 22:a kongresser. Just i dessa gjordes en klar distinktion mellan en del verkligt subjektivistiska och voluntaristiska beslut och bedömningar från för inte så länge sedan och besluten och dokumenten från 20:e och 22:a partikongresserna, vilka godkändes av hela vårt parti. Vilken rätt har tidskriften *Kommunist* att vid en uppräknings av för den sovjetiska historiska vetenskapen grundläggande material och beslut ”hoppa över” dokumenten och besluten från SUKP:s 20:e och 22:a kongresser?

De fem författarna i tidskriften *Kommunist* förespråkar otvetydigt och bestämt en rehabilitering av Stalin. På sidan 71 skriver de:

”Till historikernas förfogande står arbeten av framstående funktionärer inom SUKP och statsapparaten – F. E. Dzerzjinskij, M. T. Kalinin, S. M. Kirov, V. V. Kujbysjev, G. K. Ordzjonikidze, J. V. Stalin, M. V. Frunze, S. G. Sjaumjan och andra kämpar för arbetarklassens sak” (min kurs. – R. M.).

Självfallet kan ingen historiker ignorera Stalins verksamhet, hans artiklar och framträdanden. I tretti år ledde Stalin vårt parti. Detta faktum kan ingen blunda för. Vad mer är – just Stalins verksamhet kräver nu en mer ingående granskning från historikernas sida. Vi måste ärligt och uttömmande berätta för vårt folk och vårt parti om denna människas alla oräkneliga förbrytelser och de svåra följder dessa haft för vårt parti och hela den kommunistiska rörelsen. Vi protesterar emellertid bestämt mot att man nämner Stalins namn tillsammans med Kirovs, Ordzjonikidzes, Kujbysjavs

och andras. Ja, Stalin var på sitt sätt en ”framstående funktionär”. Vi vänder oss dock bestämt mot att man kallar honom en ”kämpe för arbetarklassens sak”.

Känner författarna till den granskade artikeln verkligen inte till vilken enorm skada Stalin tillfogade just arbetarklassens sak? Vi ska här inte beröra Stalins många förbrytelser och misstag under inbördeskriget och på tjugotalet. Vi ska här inte beröra Stalins grovhet, vilken föranledde Lenin att, bara åtta månader efter att Stalin valts till generalsekreterare i centralkommittén, kräva (8) att denne förflyttades från sin post för att undvika en splittring inom partiet. Vi ska här inte beröra Stalins förvrängningar och misstag under jordbrukets kollektivisering. Vi ska här inte beröra de olagliga repressalierna 1929-31 eller hur partiet successivt underordnades enmansdiktaturen och Stalin-kulten. Kanske är några av dessa frågor ännu inte slutgiltigt klarlagda för våra partimedlemmar och partihistoriker. Men varje kommunist, varje sovjetmedborgare känner ju i dag till en mängd andra svåra förbrytelser som begicks av Stalin.

Vi känner från 22:a partikongressens dokument och material väl till att många av de bästa representanterna för arbetarklassen i vårt land förintades just på Stalins order. Så mördades exempelvis 110 av de 139 medlemmar av och kandidater till Allunionella kommunistpartiet (av bolsjeviker) (9) som valts på partiets 17:e kongress.(10) Med andra ord: den centralkommitté som valts på kongressen förintades faktiskt av Stalin (på samma sätt som Mao Tse-tung faktiskt förintade det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté, som valdes på KKP:s 8:e kongress).

Under Stalins ledning organiserades också förintandet av största delen av part apparaten i alla områden och republiker i vårt land. Med hjälp av baktaleri och falska anklagelser krossades 1936—38 mer än 90 procent av alla områdeskommittéer, stadskommittéer och de nationella kommunistpartiernas centralkommittéer. Detta avslöjades redan på 20:e partikongressen. Dessutom arresterades 1935-41 över en miljon enbart kommunister, däribland 80 procent av alla partimedlemmar som gått med i partiet före Oktoberrevolutionen och under inbördeskriget.

Och hur många partilösa sovjetmedborgare – arbetare, tjänstemän, kolchozbönder – fick sätta livet till under dessa repressalier? Vi vet i dag att Röda Arméns bästa kadrer bokstavligen utrotades före kriget just på Stalins order. Dessutom arkebuserades mer än 80 procent av officerskåren; tiotusentals underofficerare deporterades till läger eller sattes i fängelse. Vi vet i dag att Hitler innan anfallet mot Sovjetunionen flera gånger deklarerade för sina meningsmotståndare att det var nödvändigt att krossa Sovjetunionen just 1941, då Röda Armén som en följd av ”utrensningarna” inte hade några erfarna befälhavare. Vi vet i dag att Komsomols centralkommitté och största delen av Komsomols lokalorganisationer på Stalins initiativ krossades 1937-38. Nästan alla folkskommisariater i Sovjetunionen, RSFSR och de andra förbundsrepublikerna och representanter för exekutivkommittéerna i områdena och städerna, de flesta direktörerna för de största industriföretagen, byggena, järnvägarna och jordbruksorganisationerna arresterades och mördades. Mer än tusen sovjetiska författare, konstnärer och framstående representanter för den sovjetiska kulturen förintades. Några tusen sovjetiska vetenskapsmän och konstruktörer miste livet (Stalin lät arresteras alla för honom obekväma historiker och partihistoriker).

Alla dessa repressalieåtgärder vidtogs inte enbart med Stalins kännedom, utan under Stalins ledning. Han skrev inte bara personligen under och satte sin stämpel på mer än 350 arresterings- och arkebuseringslistor (innehållande namnen på drygt 40 000 av de mest framstående funktionärerna inom parti- och statsapparaten); han ledde själv rannsakingarna och sanktionerade domarna.

Hur kan man efter allt detta kalla Stalin en ”kämpe för arbetarklassens sak”?

Är det verkligen möjligt att författarna till artikeln i Kommunist inte känner till soldaternas öde – såväl under krigsåren som under efterkrigstiden, då många hjältar skickades direkt från Hitlers läger

till lägren vid Kolyma,(11) till Kazachstan eller norrut? Känner de verkligen inte till att mer än tre miljoner människor av tio olika nationella minoriteter på Stalins order deporterades från sina nationella territorier (vid denna brutala folkmordshandling omkom mer än en miljon människor, huvudsakligen kvinnor, åldringar och barn)? Känner de verkligen inte till Stalins antisemitiska politik, judeförföljelserna inom Sovjetunionen, den brottsliga kampanjen mot "kosmopoliterna",(12) "läkaraffären",(13) förberedelserna att förflytta alla judar till avlägsna delar av landet?

Känner de verkligen inte till arresteringarna inom det sovjetiska generalitetet under efterkrigsåren och att – med Stalins goda minne eller på direkt order av honom – mer än tretti medlemmar av eller kandidater till det Allunionella kommunistpartiets centralkommitté, valda redan på 18:e partikongressen, arkebuserades? Känner de verkligen inte till "Leningradaffären" – hur Leningrads partiorganisation krossades redan under efterkrigsåren, hur de människor förintades, som på sina skuldror burit hela tyngden av försvaret av denna stad under inbördeskriget? (14)

Känner de verkligen inte till repressalierna mot författare, konstnärer och vetenskapsmän under efterkrigsåren, hur man förstörde hela vetenskaper och vetenskapliga perspektivplaner ner, något som tillfogade vårt lands ekonomiska och kulturella utveckling stor skada?

Hur kan man efter allt detta kalla Stalin en "kämpe för arbetarklassens sak"?

Vi vet i dag att det var just på Stalins yrkande som NKVD inledde sina omänskliga förhör med tortyr av sovjetiska människor för att få dem att ange sig själva och andra. På Stalins order byggdes i vårt land inte bara nya fabriker utan också hundratals nya fängelser och koncentrationsläger, i vilka hundratusentals fångvaktare bevakade oskyldiga människor, dömda till improduktivt arbete av slavkaraktär.

Vi känner i dag till den fruktansvärda regim som etablerades i de flesta så kallade arbetsläger – en regim som ledde till att mer än 90 procent av dem som arresterats före kriget och dömts till lägerarbete inte levde till sin frigivning och rehabilitering. Vi vet i dag att Stalin satte NKVD-organ över alla stats- och partiorganisationer och att han gav dessa strafforgan obegränsade befogenheter på obegränsad tid. Vi vet i dag att Stalin ogenerat kränkte alla normer för partilivet och den socialistiska lagligheten, att han nästan upphörde att sammankalla centralkommitténs plena, att han rev ned det av Lenin skapade systemet för parti- och folkkontroll.

Hur kan man efter allt detta kalla Stalin en "kämpe för arbetarklassens sak"?

Känner artikelförfattarna verkligen inte till att på Stalins order mer än 60 procent av Kominterns apparat, som den var sammansatt efter den 7:e kongressen,(15) utrotades, att bara en av de listor som Stalin godkände gjorde att ungefär 300 aktiva medlemmar av Komintern arresterades? Dessutom förintades nästan helt och hållet ledningen för de polska, jugoslaviska, estniska, litauiska, lettiska, ungerska och iranska kommunistpartierna samt ledningen för några andra kommunistpartier, som också befann sig i Sovjetunionen.

Känner Golikov och de andra verkligen inte till att det polska kommunistpartiet på Stalins förslag helt likviderades och att detta skedde endast ett år före Hitlertysklands anfall mot Polen? Känner de verkligen inte till hur flera tusen tyska antifascister och medlemmar av det tyska kommunistpartiet, som i Sovjetunionen sökte skydd undan det nazistiska Gestapos förföljelser, arresterades? Känner de inte till Stalins sekteristiska politik inom den internationella arbetarrörelsen; att inte bara socialdemokratins högerledare utan också Stalin bär ansvaret för sprängningen av enhetsfrontspolitiken i kampen mot fascismen under åren före kriget? Och är det dem obekant att Stalin, missnöjd med non-aggressionspakten, i september 1939 slöt ett "vänskapsfördrag" med Hitler och gav order inte

bara till vårt parti, utan till alla sektioner av Komintern; om att man skulle trappa ner den antifascistiska kampen?

Känner artikelförfattarna verkligen inte till Stalins ständiga kränkningar av principerna för lika rätt och suveränitet i förhållandena mellan de socialistiska länderna och kommunistpartierna? Känner de inte till det brutala förtryck som under påtryckningar från Stalin utvecklades i folkdemokratierna, de provokativa rättegångarna mot Lázló Rajk i Ungern, Trajto Kostov i Bulgarien och Rudolf Slánský i Tjeckoslovakien, (16) arresteringarna av Janos Kadar. Wladyslaw Gomulka, Ana Pauker och tiotusentals kommunister i dessa länder?

Hur kan man efter allt detta kalla Stalin en "kämpe för arbetarklassens sak"?

Vi vet i dag att Stalin i sina "arbeten" och tal tusentals gånger sade ett men gjorde något helt annat; att han medvetet bedrog folket och partiet. Vi vet att Stalin införde den mest tungrodda byråkrati och respekt för rang i vår parti- och statsapparat, att han med hjälp av det skamliga systemet med "paket" innehållande stora penninggåvor införde olaglig korruption. Vi känner i dag till Stalins fördärvliga inflytande på alla samhällsvetenskaper, på naturvetenskapen, litteraturen och konsten, hans samvetslösa förfalskning av historien, förstörandet av tiotals miljoner värdefulla böcker. Vi vet i dag att Stalin åsidosatte arbetarklassens och böndernas grundläggande intressen. Det var just Stalin – något som vid ett flertal tillfällen påpekats vid SUKP:s centralkommittés plena – som ledde vårt parti och vår stat in på en felaktig jordbrukspolitik, vars resultat blev att principerna för kolchozböndernas materiella intressen i produktionsökningen åsidosattes – vilket tillfogade utvecklingen av jordbruket och förbundet mellan arbetarklassen och bönderna enorm skada. Vi vet att Stalin under efterkrigsåren lade hinder i vägen för en utveckling av bostadsbyggandet i stor skala och på samma gång spenderade miljoner rubel på kostsamma och pompösa byggnader, för att inte tala om de oräkneliga monumenten över sig själv.

Vi vet att det var just Stalin som författade den arbetarfientliga lagstiftning som ledde till att hundratusentals arbetare och tjänstemän ställdes inför rätta på grund av tillfälliga förseningar till arbetet. Till och med efter kriget förbjöds arbetare och tjänstemän att frivilligt byta arbete, och om de på eget bevåg lämnade sitt arbete betraktades de som desertörer och dömdes till fängelse eller lägervistelse. Det var just Stalin som beskar fackföreningarnas och andra samhällsorganisationers lagliga rättigheter i vårt land. Det var just Stalin som till det yttersta beskar rättigheterna och befogenheterna för sovjetmaktens organ, för högsta sovjeterna på alla nivåer och till och med för förbundsrepublikerna. I stället för en sann socialism försökte Stalin således införa en pseudo-socialism i vårt land, han försökte undertrycka den socialistiska demokratin och därigenom krossa många av Oktoberrevolutionens landvinningar.

Hur kan man efter allt detta kalla Stalin en "kämpe för arbetarklassens sak"?

Tidskriften Kommunisters redaktörer kan säga att Golikov och de andra i sin artikel ändå åberopar vårt partis fördömande av kulten av Stalins person. Det är riktigt. På sidan 73 kan vi läsa följande:

"I en del arbeten görs försök att omgranska och på ett konstlat sätt ställa på sin spets problem som för länge sedan lösts av partiet, problem som på ett uttömmande sätt belysts i officiella dokument. Till exempel: genom att fördöma kulten av Stalins person och kränkningarna av den socialistiska lagligheten, som hängde samman med denna, vidareutvecklade partiet den socialistiska demokratin. Partiets ståndpunkt i denna fråga redovisades *klart och uttömmande* (min kurs. – R. M.) i SUKP:s kända resolution av den 30 juni 1956, 'Om övervinnet av personkulten och dess följder'.

I stället för att bedriva en sann partikritik av de fel och brister som sammanhänger med personkulten svartmålar en del författare vår stats och det leninistiska partiets heroiska historia under byggandet av socialismen och beskriver dessa år som en hel kedja av fel och misslyckanden."

Vi invänder bestämt mot sådana formuleringar. Vi vänder oss bestämt mot att man kallar Stalins och hans medbrottslingars värsta förbrytelser för ”fel” och ”brister”.

Vi tänker verkligen inte förtiga vårt folks och vårt kommunistiska partis heroiska historia. Sovjetunionens landvinningar är värda så mycket större respekt som det sovjetiska folket för att bygga socialismen var tvunget att övervinna inte bara motståndet från oräkneliga öppna fiender utan också följderna av de oräkneliga förbrytelser som begicks av Stalin och några av hans medbrottslingar, vilka under en lång tid stod i ledningen för staten och partiet.

Enligt Golikov, Murasjov och de andra är det dock inte dessa allvarliga brott som kastar en skugga över sovjetstatens och SUKP:s historia, och som tillfogar vårt lands prestige skada bland progressiva människor i hela världen. Enligt dem är det de hederliga människor som försöker – om än bara till en del – avslöja brott, misstag och brister i det förflutna för att förhindra att de upprepas i framtiden, som svartmålar vårt lands och vårt partis historia. Mot en sådan formulering av problemet får man inte undlåta att invända å det bestämdaste.

Vi protesterar också bestämt mot att man anser SUKP:s resolution av den 30 juni 1956 vara uttömmande. Tillsammans med materialet och dokumenten från SUKP:s 20:e kongress är denna resolution ”Om övervinnandet av personkulten och dess följder” ett viktigt dokument att utgå ifrån när det gäller att avslöja kulten av Stalins person och hans svåra politiska och rättsliga brott. Ty fem år senare ägde ju 22:a partikongressen rum. Den fördjupade och kompletterade avsevärt – om man jämför med denna resolution – kritiken av kulten av Stalins person.

På 22:a partikongressen berättade flera delegater om brott och misstag som begicks av Stalin, och som inte med ett ord omnämns i resolutionen av den 30 juni 1956. Det räcker att räkna upp kongressdelegaterna A. I. Pelsjes, M. N. Sjverniks, A. N. Sjelepins, P. M. Demitjev, I. V. Spiridonovs, D. A. Lazurkinas, Z. T. Serdiuks och många andras framträdanden. Kongressdelegaten kamrat N. V. Podgornyj sade att vi 1956 vetat långt ifrån allt om Stalins brott och att partiet fått många kompletterande fakta just från framträdandena på SUKP:s 22:a kongress.

Av yttersta vikt är det faktum att framträdandena på 22:a partikongressen – i motsats till Chrusjtjovs rapport till SUKP:s 20:e kongress – publicerades i alla våra tidningar och som stenografiskt protokoll. Jag har svårt att tro att redaktionen för tidskriften *Kommunist* inte förfogar över detta protokoll.

Hur kan man också efter SUKP:s 22:a kongress anse resolutionen av den 30 juni 1956 vara *uttömmande*?

Det är väl bekant att i den centralkommittékommision som utarbetade resolutionstexten ingick också Molotov, Malenkov, Kaganovitj och Vorosjilov – då ännu medlemmar av SUKP:s centralkommittés presidium. Men bara ett år senare inte bara avlägsnades de från centralkommittés presidium; de uteslöts också ur SUKP:s centralkommitté som fraktionister, splittrare, dogmatiker och sekterister. I en särskild resolution från SUKP:s centralkommittés plenum den 29 juni 1957 påvisades direkt, att:

”. . . Malenkov, Kaganovitj och Molotov envist motsatte sig de åtgärder som centralkommittén och hela vårt parti vidtog för att likvidera följdverkningarna av kulten av Stalins person, för att eliminera de kränkningar av den socialistiska lagligheten som på sin tid tilläts, och skapa villkor för att ett upprepanande i framtiden ska kunna undvikas.” (*KPSS v rezoljutsiiach*, band 4, sid. 275)

Vi vet i dag att inte hela sanningen om de brott som begicks under den sista tjuugoårsperioden sades på SUKP:s 20:e kongress. Materialet från undersökningen gav intryck av att hela ansvaret för trettitalets repressalier skulle ha burits av Stalin, Jezjov och Berija. Vad beträffar andra medlemmar av politbyrån och Stalins förtrogna, så skulle dessa inte bara inte ha deltagit i massrepressalierna, utan till och med ha försökt, i möjligaste mån, att motarbeta Stalin. Denna version återspeglas också i SUKP:s centralkommittés resolution av den 30 juni 1956. I denna resolution talades det om en "leninsk kärna" i centralkommittén under Stalin, som skulle ha försökt motarbeta Stalin men inte kunde avlägsna honom från landets och partiets ledning. Först på SUKP:s 22:a kongress avslöjade flera delegater svåra politiska och rättsliga brott, i vilka inte bara Stalin, Berija och Jezjov utan också Malenkov, Molotov, Kaganovitj och Vorosjilov aktivt deltagit (och i en rad fall också varit initiativtagarna). Kongressdelegaterna berättade för hela landet om förintandet inte bara av ett stort antal framstående funktionärer och vanliga partimedlemmar, utan också av hustrur och minderåriga barn till så kallade folkfiender.

Som —A. N. Sjelepin sade till kongressen, finns i KGB:s arkiv en mängd dokument som på ett uttömmande sätt bevisar att Molotov, Kaganovitj, Malenkov och Vorosjilov gjort sig skyldiga till de värsta brott. Alldeles efter SUKP:s 22:a kongress uteslöts dessa ur SUKP:s led. Om de brott de begått sades en hel del också på SUKP:s februariplenium 1964. I sitt tal på detta plenum sade M. A. Suslov:

"Vårt parti krossade Molotovs, Kaganovitjs och Malenkovs antipartigrupp. Denna grupp motsatte sig likvideringen av personkulten inte minst därför att några av medlemmarna i den också de är ansvariga för massrepressalierna mot oskyldiga människor under den tid då de tillsammans med Stalin stod i ledningen för landet. (...) Molotov bemödade sig i många fall att, som det heter, vara 'mer katolsk än påven själv'."

I ett av de dokument som sanktionerade långvarig fängelseinternering av ett stort antal hustrur till arbetare som fallit offer för förtrycket, skrev Molotov vid ett av namnen på listan: LSS, dvs. lagens strängaste straff. När kamrat Suslov räknade upp andra brott som begicks av denna antipartigrupp, berättade han att många av dem blivit klarlagda helt nyligen. Kamrat Suslovs tal publicerades i Pravda den 4 april 1964. Jag har svårt att tro att redaktionen för tid skriften Kommunist inte förfogar över Pravda för 1964. Hur kan denna tidskrift hävda att centralkommitténs resolution av den 30 juni 1956 är *uttömmande*?

Det är väl bekant att alla följder av och de flesta symboler för den för marxismen-leninismen främmande personkulten *inte* eliminerades efter SUKP:s 20:e kongress eller efter resolutionen av den 30 juni 1956. Stalins kropp låg fortfarande sida vid sida med Lenins i mausoleet på Röda torget. Flera städer bar fortfarande Stalins namn, överallt stod monument över Stalin, i stats- och partiinstitutioner hängde porträtt av honom. I varje stad fanns en "Stalin-gata" eller ett "Stalintorg"; tusentals kolchozer, fabriker och läroanstalter bar fortfarande hans namn. Man fortsatte att högtidlighålla såväl hans födelse- som dödsdag. Vid dessa tillfällen kallades han i officiella artiklar och tal "en stor marxist-leninist", "en stor revolutionär", "en framstående marxist" etcetera.

Alla dessa yttringar av kulten av Stalins person upphörde först efter SUKP:s 22:a kongress. Kongressdelegaterna krävde inte bara att städer, gator, torg och institutioner som bar Stalins namn omedelbart skulle döpas om, utan också att Stalins kropp omedelbart skulle avlägsnas från mausoleet på Röda torget. Att låta sarkofagen med J. V. Stalins kista vara kvar i mausoleet vore, som kamrat P. N. Demitjev på kongressen sade å moskvakommunisternas vägnar, "en hädelse". Denna deklaration möttes av applåder från alla kongressdelegater. Den 30 oktober antog partiet en särskild resolution, i vilken följande av betydelse sades:

"Man måste erkänna det olämpliga i att vidare förvara sarkofagen med J. V. Stalins kista i mausoleet, eftersom Stalins allvarliga kränkningar av Lenins testamente, hans maktmissbruk, massrepressalierna mot

hederliga sovjetmänniskor och andra handlingar under personkultens tid gör det omöjligt att låta kistan med hans kropp vara kvar i V. I. Lenins mausoleum.”

Denna resolution antogs enhälligt av kongressen. För den röstade alla nuvarande medlemmar av politbyrå och SUKP:s centralkommittés sekretariat. Jag har svårt att tro att redaktionen för tidskriften *Kommunist* inte förfogar över de resolutioner från SUKP:s 22:a kongress som jag ovan citerat.

Vi vet i dag att flera framstående stats- och partifunktionärer rehabiliterades först efter SUKP:s 20:e kongress och efter SUKP:s centralkommittés resolution av den 30 juni 1956. Så rehabiliterades till exempel de största sovjetiska befälhavarna, M. Tjuchatjevskij, I. Jakir, I. Uborevitj och andra först 1957, eftersom gruppen kring Molotov, Kaganovitj och Malenkov motsatte sig deras rehabilitering. Först efter SUKP:s 22:a kongress rehabiliterades – både som medborgare och som partimedlemmar – 17 av de anklagade i de ”öppna” politiska rättegångar, som 1936-38 hölls mot de tidigare oppositionsledarna.(17) Bland de rehabiliterade och postumt återinsatta i partiet återfanns så framstående funktionärer som N. N. Krestinskij, V. I. Ivanov, M. A. Tjernov, G. F. Grinko, A. Ikramov och F. Chodzjajev. Alla övriga rehabiliterades som medborgare.

Vid den allunionella konferensen för historiker i december 1962 var till och med chefen för institutet för marxism-leninism, P. I. Pospelov, tvungen att tillstå att materialet från rättegångarna 1936-38 var förfalskat och att ”givetvis varken Bucharin eller Rykov var vare sig spioner eller terrorister”. (*Stenogramma Vsesojuznogo sovestjtjanija istorikov*, sid. 298)

Det stenografiska protokollet publicerades in extenso av förlaget Nauka 1964 och är i dag tillgängligt för varje historiker. Jag har svårt att tro att detta protokoll inte finns i tidskriften *Kommunist*s bibliotek. Hur kommer det sig att man på tidskriften *Kommunist*s sidor kan läsa påståendet att centralkommitténs resolution av den 30 juni 1956 är *uttömmande*?

Det är väl bekant att vår historiska och partihistoriska vetenskap efter SUKP:s 20:e kongress och centralkommitténs resolution av den 30 juni 1956 ännu inte lyckats övervinna många svåra följder av kulten av Stalins person. Några historikers försök att fortsätta arbetet på att återupprätta den historiska sanningen, vilket påbörjats på SUKP:s 20:e kongress, stötte under denna tid på det mest förtvivlade motstånd från funktionärer och dogmatiker ur gruppen kring Molotov, Kaganovitj och Malenkov.

En hälsosammare atmosfär inom vår historiska vetenskap gjorde sig märkbar först efter SUKP:s 22:a kongress. Det var just efter denna kongress som hundratals böcker och tusentals artiklar i tidningar och tidskrifter publicerades, vilka helt i linje med SUKP:s 22:a kongress avslöjade Stalins och hans medbrottslingars många förbrytelser om vilka partiet dittills knappt vetat någonting. Under åren 1962-66 utgavs böcker som behandlade partiorganisationernas historia i enskilda områden och republiker. Studiet av de svåra följderna av kulten av Stalins person ägnades här stort utrymme. En mängd böcker och artiklar om framstående stats- och partifunktionärer, kulturarbetare och vetenskapsmän, som likviderats av Stalin, publicerades. Personkulten, maktmissbruket, läger- och fängselivet under personkulten var viktiga teman som fann sitt uttryck också i skönlitteraturen och konsten, vilket inte varit fallet före 22:a partikongressen.

Alla dessa konstnärliga och vetenskapliga alster lämnade outplånliga spår i vårt folks och all världens kommunisters medvetande. Jag har svårt att tro att medlemmarna i tidskriften *Kommunist*s redaktionskollegium och författarna till den av oss granskade artikeln inte är bekanta med dessa alster. Hur kan man efter allt detta hävda att resolutionen av den 30 juni 1956 är *uttömmande*?

Golikov, Murasjov, Tjchikvisjvili, Sjatagin och Sjaumjan skriver i sin artikel vid ett flertal tillfällen om ”den leninistiska partiandan vid studiet av SUKP:s historia”, om ”vetenskapliga principer” vid analysen av denna historia, om ”ett noggrant källstudium”, om ”iakttagandet av den historiska sanningen”, om ”den marxistiska metodologin”, om ”det modiga avslöjandet av brister och fel”, om ”kampen mot historieförfalskarna” och så vidare. Själva följer de emellertid ingenstans sina uppmaningar. Hela deras artikel står i en skriande kontrast till just den marxistiska metodologin och den historiska sanningens krav.

Denna artikel, genomsyrad av intolerans och dogmatism, utgör ett försök att gå ifrån kursen från SUKP:s 20:e och 22:a kongresser och resolutionerna och dokumenten från dessa kongresser, ett försök att kasta vår partihistoriska vetenskap 10-15 år tillbaka i tiden, att föra oss tillbaka till ställningar som för länge sedan passerats av den sovjetiska historievetenskapen, något som för varje hederlig sovjetisk historiker och partimedlem i dag ter sig omöjligt. Att artikeln är av denna karaktär visas också av de oräkneliga, O-belagda och kategoriska kritiska anmärkningar som riktas i den mot flera sovjetiska historiker.

Så försöker exempelvis Golikov och de andra (på sid. 78-79) bestrida historikerna V. P. Danilovs, V. S. Zajtsevs och N. I. Nemaikovs korrekta teser om orsakerna till förvrängningarna vid kollektiviseringen, som ägde rum 1929-30. Artikelförfattarna skriver att partiets centralkommitté inte gav direktiv om en ”artificiell” ökning av tempot i kollektiviseringen och att ”den effektiva och resoluta elimineringen av misstagen i kolchozbyggandet” var centralkommitténs – och därmed också Stalins – stora förtjänst.

Men det rör sig ju i detta fall om två helt skilda saker. Golikov och hans medförfattare vet självfallet att redan hösten 1929 fler kolchozer uppfördes än som planerats i den första femårsplanen. På så sätt hade tempot i kollektiviseringen redan vid denna tidpunkt överstigit Sovjetunionens reella ekonomiska och materiella resurser. I januari-mars 1930 antog förvrängningarna i kolchozbyggandet en allmän karaktär. Under dessa månader kränktes nästan överallt på ett brutalt sätt principerna för frivillig anslutning till kollektiviseringen, vilket ledde till ett massivt missnöje på landsbygden och till ett lika massivt avlivande av boskapen. Inte bara ledningen för den kontrarevolutionära kulakklassen, utan också alla övriga kulaker och deras familjer, inklusive småbarn, föll offer för en administrativ deportering till avlägsna delar av landet. I många områden ”avkulakiserades” också upp till 15-20 procent av mellanbönderna.(18)

Varför vidtogs då bestämda åtgärder mot dessa förvrängningar först i mars 1930? Var var Stalin i januari och februari 1930? Läste han inte uppmaningen att genomföra kollektiviseringen på 2-3 månader? Fick han inte veckoöversikter över kollektiviseringens gång? Fick han inte en mängd telegram och brev med klagomål på förvrängningarna i kollektiviseringen? Samtalade han inte med de ansvariga i områdena och på de olika orterna?

Golikov och hans medförfattare kan inte undgå att känna till att man lyckades eliminera och rätta till långt ifrån alla förvrängningar och följdverkningar i kolchozbyggandet. Inte ens vid det Stora Fosterländska krigets utbrott var kreaturstammen lika stor som 1928. Kollektiviseringen följdes under 1930-33 inte av den ökning av produktionen av jordbruksprodukter som planerats i den första femårsplanen, utan av en kraftig minskning av produktionen av just dessa produkter, vilket 1932-33 ledde till en svält på den sovjetiska landsbygden av aldrig tidigare skådat slag.

Den svåra svälten gav upphov till en våg av plundringar, vilket ledde till en avsevärd intensifiering av repressalierna, vilka nu riktades mot den fattigaste delen av bondebefolkningen och kolchozbönderna. Det gick så pass långt att hela byar och kosackbyar deporterades norrut. Livsmedelsleveranserna till växande städer försämrades också. Under femårsplanens andra år var vi tvungna att införa ransonering. Denna upphörde först 1935. Först mot slutet av trettioåret uppnådde brutto-

produktionen av jordbruksprodukter 1928-29 års nivå, men produktionen av dessa produkter var ännu 1938-39 mindre per capita än i slutet av tjugotalet. Ökningen av bruttoproduktionen under trettitalet var i huvudsak ett resultat av produktionen av lin, hampa med mera, potatis och grönsaker. Spannmålsproduktionen per år låg 1938-110 under 1927-29 års nivå och översteg endast med 2 procent 1913 års. Också köttproduktionen låg avsevärt under 1927-29 års nivå. Först efter Stalins död översteg spannmålsproduktionen (i medeltal per år) 1913 års nivå (inom landets dåvarande gränser). Och det var först 1953 som kreaturuppfödningen, för första gången på 25 år, översteg 1928 års nivå! Allt detta kan redaktörerna för tidskriften *Kommunist* få reda på om de bläddrar igenom den statistiska uppslagsboken *Narodnoje Choziajstvo SSSR*, som sedan 1956 givits ut årligen. Hur kan man efter detta skriva att Stalin förmådde ”effektivt eliminera” misstag och förvrängningar i kolhozbyggandet!?

Golikov och hans medförfattare kan inte undgå att begripa att korrekt ledarskap inte endast består i att på ett bestämt sätt ”eliminera” fel och förvrängningar som *begåtts*, utan att i tid förutse och förebygga fel och förvrängningar av den omfattning, som tilläts i vårt land vid genomförandet av kollektiviseringen.

Vi är således övertygade om att den i nr 3 av tidskriften *Kommunist* publicerade artikeln på intet sätt kan tjäna som exempel på ”kamp mot historieförfalskarna”.

Artikelförfattarna utgjuter sig också över ekonomen A. Chavin, som i sin artikel om industrialiseringen sägs ”rikta uppmärksamheten på fel och brister som enligt honom tillåtits vid genomförandet av landets industrialisering”. Det räcker dock att bekanta sig med Chavins artikel, publicerad i *Sovjetisk historisk encyklopedi (Sovjetskaja Istoritjeskaja Entsiklopedija)*, för att övertyga sig om att han riktar sin uppmärksamhet just på framgångarna och resultaten av industrialiseringen och dess historiska betydelse. Det är sant att det i Chavins artikel också finns några fraser om de brister i industrialiseringen, som sammanhänger med kulten av Stalins person. Chavin skriver om hur många meriterade funktionärer och kunniga organisatörer inom industrin som omkom, hur den atmosfär av misstänksamhet som skapats hämmade initiativkraften och det tekniska framåtskridandet. Han skriver:

”Stalin och hans närmaste omgivning tog ofta inte hänsyn till de verkliga möjligheterna och forcerade extremt det redan höga tempot inom det industriella uppbyggnadsarbetet. Detta ledde till en överansträngning av resurserna och till att en rad planerade projekt visade sig vara orealistiska eller icke ändamålsenliga. De subjektivistiska misstag, som framväxte ur personkulten, fördubblade de felräkningar som självfallet behåller historiens första perspektivplaner för folkhushållningen.” (*SIE*, band 6, sid. 30)

Inte en enda av Chavins kritiska anmärkningar bestrids i grund och botten av författarna till den av oss granskade artikeln. Och likväl kan man i den ovan nämnda statistiska årsboken få reda på att den första femårsplanen inte uppfylldes inom en enda av de viktigaste produktionsgrenarna – vare sig i utgångs- eller optimalvarianten. Särskilt dåligt var det med produktionsökningen av konsumtionsvaror för folket. Trots projekten i den första femårsplanen höjdes inte levnadsstandarden för många kategorier arbetare, utan sänktes lite. Många viktiga mål i den första femårsplanen (till exempel inom den kemiska industrin) hade inte uppnåtts ens vid krigsutbrottet. Och fastän Chavin tiger om detta (och om mycket annat) räknar artikelförfattarna honom till ”nedsvärtarna”. Vi är således övertygade om att Golikovs och de andras artikel på intet sätt kan tjäna som exempel på ”ett modigt avslöjande av brister och fel”.

Golikovs och de andras diskussion om principerna för det kommunistiska partiets ledande roll är av en helt felaktig och politiskt skadlig karaktär. I en polemik mot den marxistiske filosofen j. Krasin deklarerar artikelförfattarna att andra partiers medverkan i kampen för socialismen endast kan förverkligas om dessa partier erkänner det kommunistiska partiets *ledande* roll. De hävdar till och med att det endast är *kontrarevolutionärer* som inte accepterar det kommunistiska partiets ledande

roll. Enligt författarna till den av oss granskade artikeln får man aldrig förväxla frågan om det kommunistiska partiets ledande roll med ”förvirrade resonemang” om dess roll som avantgarde.

Det är emellertid inte svårt att övertyga sig om att i detta fall Krasin har helt rätt, när han i sin monografi stöder sig inte bara på de västeuropeiska kommunistpartiernas program, utan också på helt klara formuleringar i denna fråga ur SUKP:s program (se kap. *Arbetarklassens internationella revolutionära rörelse* i SUKP:s program). Att i dag ingå överenskommelser med socialistiska och andra vänsterpartier om en gemensam kamp mot monopolen, mot hotet från krig och fascism och mot reaktionen, och i denna enhetsfront för ett socialistiskt samhälle erkänna just det kommunistiska partiets ledande roll, vore absurt i vilket kapitalistiskt land som helst. Inte bara av det skälet att de kommunistiska partierna i många länder tyvärr ännu inte är tillräckligt inflytelserika masspartier, utan också därför att det kommunistiska partiets ledande roll i varje land bara kan utvecklas genom en historisk process. Den ges inte a priori, den kan inte utropas av den ena parten. En sådan roll kan kommunisterna få först efter många år, inte sällan efter årtionden av gemensam kamp i *avantgardet* för de progressiva krafterna i samhället.

Detta är skälet till att det i SUKP:s program inte bara talas om nödvändigheten av samarbete mellan kommunister och socialdemokratiska partier i kampen för fred, ökad demokrati, arbetarklassens gripande av makten och byggandet av det socialistiska samhället, utan också just om de kommunistiska partiernas *roll som avantgarde* i en sådan enhetsfront. Detta är skälet till att vi anser den kategoriska deklARATIONEN på SUKP:s centralkommittés organs sidor – att endast kontrarevolutionära krafter vägrar att acceptera det kommunistiska partiets ledande roll – vara inte bara felaktig utan också politiskt skadlig.

Vi är således övertygade om att den i nr 3 av tidskriften *Kommunist* publicerade artikeln på intet sätt kan tjäna som exempel på ”marxistisk metodologi”.

Golikovs och hans medförfattares kritiska anmärkningar mot B. Lejbzons bok, A. Ugrjumovs och A. Nikitinas artikel samt V. Dunajevskijs och andras artikel är även de ytterst ytliga och föga övertygande. Sin grova och orättvisa kritik av J. Tjadajevs *Sovjetunionens ekonomi under det Stora Fosterländska kriget* grundar Golikov och de andra på en sammanblandning av de långt ifrån identiska begreppen ”krigsindustri” och ”krigsekonomi”.

I ett helt otillåtligt tonfall skriver Golikov och hans medförfattare om en sådan hjälte från inbördeskriget och Oktoberrevolutionen som F. F. Raskolnikov

Författarna anför i sin artikel följande ord av Lenin:

”Det är inte svårt att vara revolutionär, då revolutionen redan fattat eld och flammats upp. Då närmar sig alla och envar revolutionen – därför att de helt enkelt rycks med, därför att det är på modet, ibland även av personliga karriärintressen. Att ”befria” sig från sådana usla revolutionärer kostar senare, efter revolutionens seger, proletariatet det mödosammaste arbete och de mest plågsamma kval.” (V. I. Lenin, *Sobr. sotj.*, band 46, sid. 82)

Mot vilken funktionär inom vårt parti riktar artikelförfattarna denna djupsinniga iakttagelse? Mot Stalin männe, som på ett så grovt sätt reviderade arvet från Lenin? Eller kanske mot sådana medbrottslingar till Stalin som Molotov, Malenkov och Kaganovitj? Nej, Golikov och hans medförfattare försöker tillämpa Lenins ord om usla revolutionärer på F. F. Raskolnikov, som enligt dem ”i det avgörande skedet av revolutionens utveckling intog en antileninistisk hållning och tog del i fraktionskampen”. Inga belägg för sådana anklagelser ges i tidskriften *Kommunist*.

Några sådana kan heller inte finnas, eftersom Raskolnikov aldrig intog en antileninistisk hållning – att påstå det är rent förtal. I *Revolutionshistorisk uppslagsbok*, som 1967 gavs ut av förlaget för

politisk litteratur med anledning av femtiårsjubileet av Oktoberrevolutionen, finns en artikel om Raskolnikov. I denna artikel får vi veta att Raskolnikov var en av de mest framstående ledarna för det väpnade upproret i Petrograd 1917 och medlem av Petrograds militära revolutionskommitté. Alldeles efter att revolutionen segrat deltog Raskolnikov i ledningen för det tillfälligt sammansatta förbundet av balter i försvaret av Petrograd. Sedan ledde han marinstaben, tog aktiv del i inbördeskriget och utförde på ett glänsande sätt många ytterst svåra uppdrag som anförtrotts honom av Lenin. Aldrig intog han en antileninistisk hållning.

Det är sant som det står i uppslagsboken att han ”under diskussionen om fackföreningarna för en kort tid delade oppositionens åsikter. Sedan han överkommit dessa kämpade han konsekvent för partiets huvudlinje och bidrog till att blottlägga trotskismen”. (Sid. 53) Men är det tillåtet att kalla detta korta deltagande på oppositionens sida i diskussionen en ”kamp mot leninismen” eller en ”fraktionskamp i det avgörande skedet av revolutionens utveckling”? Det är väl bekant att även Dzerzjinskij under en viss tid av diskussionen om fackföreningarna gick emot Lenins åsikter.

Om man ska kalla varje dispyt med Lenin en kamp mot leninismen, då blir vi tvungna att i första hand betrakta själve Stalin som Lenins huvudmotståndare under perioden 1917-23. Ty vi vet nu att Stalin opponerade sig mot Lenin i mars 1917, att han gick emot Lenins teser i juli 1917, att han försvarade Zinovjev och Kamenev i oktober 1917. Stalin vacklade när det gällde Brestfreden, han stödde i själva verket den så kallade krigsoppositionen 1918-19. Stalin motsatte sig vid upprepade tillfällen politbyråns beslut under inbördeskriget. 1922 gick Stalin emot Lenins förslag rörande nationalitetsfrågan och frågan om monopolet på utrikeshandeln. Det är inte svårt att fortsätta denna uppräknings av allvarliga politiska misstag (man kunde då ännu tala om *misstag*) som Stalin begick medan Lenin levde.

Och vad har Golikov och de andra i åtanke när de skriver att Raskolnikov ”gick över till fiendens läger och förtalade partiet”? Det är tydligt att de menar Raskolnikovs ”öppna brev” till Stalin, i vilket Raskolnikov, som förklarats vara ”folkfiende” och ställts utanför lagen, anklagar Stalin för att ha förintat de leninska kadrerna inom partiet, staten och militärväsendet och för att ha gått ifrån leninismen. Detta brev länder, trots några kanske mindre lyckade formuleringar, sin författare till heder. Det vore absurt att betrakta Raskolnikovs vägran att återvända till Sovjetunionen som en ”övergång till fiendens läger”.

Detta tog också SUKP:s centralkommitté otvivelaktigt hänsyn till när man 1963 fattade beslut om att rehabilitera Raskolnikov och postumt återinsätta honom i partiet. Detta beslut har som bekant inte upphävts. Vilken rätt har Golikov och hans medförfattare att ignorera SUKP:s centralkommitté?! Är inte detta ett verkligt exempel på våra nystalinisters fraktionskamp mot kursen från 20:e och 22:a partikongresserna?!

Artikelförfattarna föreslår att man ökar utgivningen av källmaterial som rör partiets historia. Detta förslag kan man inte annat än biträda. Till dags dato har exempelvis de stenografiska protokollen från många viktiga partimöten och från den 14:e partikongressen inte kommit ut i nya upplagor. Protokollen från centralkommitténs plena 1932-35 och centralkommitténs plenum i februari-mars 1937 har aldrig givits ut. En publicering av dessa protokoll försedda med kommentarer vore dock av mycket stort värde för den historiska vetenskapen.

Centralkommitténs arkiv från tretti- och fyrtitalen samt NKVD:s och Sovjetunionens åklagarmyndighets arkiv är ännu inte tillgängliga för historikerna – exempelvis de delar av arkiven som rör de olagliga massrepressalierna, maktmissbruk, folkmord och andra brott som begicks under personkulten. Utgivningen av memoarer, skrivna av gamla kommunister och andra sovjetmedborgare, som utstått ohyggligheterna i Stalins läger och fängelser och som genom ett under överlevt till våra dagar, har avbrutits. Det finns också gott om annat material som skulle kunna hjälpa historikerna att

djupare och mer allsidigt studera den väg vårt land gått och visa på de enorma svårigheter som vårt folk övervunnit i byggandet av det nya samhället.

Golikov och hans medförfattare närmar sig dock frågan om utgivningen av källmaterial som rör partiets historia på ett ytterst säregt sätt. De föreslår att man så snart som möjligt trycker om de stenografiska protokollen från 17:e, 18:e och 19:e partikongresserna. Det är dock väl bekant att dessa partikongresser hölls under den tid då kulten av Stalins person var under utveckling. På 17:e partikongressen innehöll nästan alla framträdanden översvallande lovpris av Stalin. På 18:e partikongressen uppblandades detta lovpris med falskt förtal av olika slag av de så kallade "folkfienderna". Vad beträffar framträdandena på 19:e partikongressen, så slog dessa i fråga om lovpris av Stalin alla tidigare rekord. Vi är givetvis inte emot att man publicerar kommenterat material från 17:e, 18:e och 19:e partikongresserna. Skett är skett. Och hur skamligt det än kommer att kännas för många unga kommunister att läsa de många talen och framträdandena på dessa kongresser, kan denna läsning dock visa sig vara till någon nytta. Emellertid betraktar vi inte publiceringen av de stenografiska protokollen från 17:e, 18:e och 19:e kongresserna som den mest brådskande.

Vi är övertygade om att artikeln i nr 3 av tidskriften *Kommunist* i detta fall på intet sätt kan tjäna som exempel på iakttagandet av "vetenskapliga principer" och "ett noggrant källstudium". Vilken slutsats bör man dra av det ovan sagda? Vi anser att man bara kan dra en slutsats: tidskriften *Kommunist* har genom att publicera J. Boltins recension och V. Golikovs, S. Murasjovs, I. Tjchikvisjvilis, N. Sjatagins och S. Sjaumjans artikel begått ett mycket allvarligt och oförlåtligt fel. Vi anser också att SUKP:s centralkommitté i syfte att bevara enheten inom vårt parti och hela den kommunistiska rörelsen bör rätta till detta fel och straffa de skyldiga.

April 1969

R. A. Medvedev

medlem av SUKP sedan 1956

partikort nr 08213658

Noter

1) SUKP:s 20:e kongress hölls i februari 1956, den 22:a kongressen i december 1961.

2) Författaren syftar här på ett påstående som gjordes av Chrusjtjov i dennes rapport till 20:e partikongressen.

3) NKVD = *Naródnjy Kommissariat Vnútrennich Del*, Folkkommisariatet för inrikes ärenden. 1917 kallades säkerhetspolisen Tjeká (*Tjrezvytjájnaja Komissija = Extraordinära Kommissionen*), 1922-34 GPU (*Gosudárstvennoje Polititjeskoje Upravlenie = Statens Politiska Förvaltning*). 1934-43 underordnades GPU NKVD, som 1943 delades upp i två kommissariat, varvid NKGB (*Naródnjy Kommissariat Gosudárstvennoj Bezopásnosti = Folkkommisariatet för Statens Säkerhet*) övertog säkerhetspolisen. Sedan 1946 kallas kommissariatet ministerier.

4) Ryska titlarna är: *Istórija Velikoj Otetjestvennoj vojny*, *Krátkaja Istórija Velikoj Otetjestvennoj vojny*, *Vsemirnaja Istórija*, *Istórija mezjdunarádnych odnosjenij i vnesjnejej politiki SSSR*.

5) Efter Polens delning mellan Tyskland och Sovjetunionen 1939 flyttades Sovjetunionens västgräns västerut.

6) *Mozjájsk* är en liten by ett tiotal kilometer från Moskva, där svåra strider utkämpades i oktober 1941.

7) SUKP:s 23:e kongress hölls 1966.

8) Medvedev syftar här på Lenins brev till 12:e partikongressen, hans så kallade testamente, som skrevs i december 1922 och januari 1923. Lenin skrev emellertid inte *kräver utan föreslår*. I *Tillägg till brevet av den 24 december 1922*, upptecknat den 4 januari 1923, sägs: ”Stalin är alltför grov, och denna brist, som är fullt tolerabel bland oss och i relationerna mellan oss kommunister, kan inte tolereras hos en generalsekreterare. Därför föreslår jag kamraterna att överväga ett sätt att flytta kamrat Stalin från denna post...”

9) 1952 ändrades namnet till *Sovjetunionens kommunistiska parti*.

10) Den 17:e partikongressen hölls i januari 1934. Den kallades ”de socialistiska segrarnas kongress”.

11) Vid floden *Kolymá* i nordöstra Sibirien låg en del av korrektionslägren.

12) Såsom *kosmopolitism* fördömdes under åren efter andra världskriget varje internationell inriktning inom kulturlivet. Andra slagord i den anti-kosmopolitiska kampanjen, som leddes av *Andrej Zjdanov*, var *formalism, rotlöshet, estetiserande* med mera. Bland dem som anklagades för kosmopolitism återfanns den modernistiska diktarinnan *Anna Achmátova*, en av seklets största ryska lyriker, som vid ett tillfälle av Zjdanov kallades ”hälften hora, hälften nunna”, och satirikern *Michail Zósjtjenko*.

13) Den 3 januari 1953 förklarades det officiellt att nio läkare som tjänstgjorde i Kreml avslöjats som agenter för USA:s och Storbritanniens underrättelsetjänster, på vilkas order de skulle ha mördat bland andra Zjdanov och försökt ta livet av en rad generaler. De flesta av dessa läkare var judar och anklagades också för att vara llerade med den internationella judiska organisationen *Joint*, som hade sitt högkvarter i USA. Läkarna hade angivits av en kvinnlig läkare, Timasjuk, i ett brev som denna skrivit till Stalin. Läkarna hann dock aldrig dömas, då Stalin dog den 5 mars 1953. Två av läkarna dog av tortyren. Alla rehabiliterades.

14) Under efterkrigsåren tycks en stark rivalitet ha rått mellan Zjdanov och Malenkov. När Zjdanov befäst sina positioner i juli 1948 dog han plötsligt. Dödsorsaken är ännu inte klarlagd. Efter Zjdanovs död avrättades *Nikoláj Voznesenskij, A. Kuznetsóv, Michail Rodiónov* med flera.

15) Den Kommunistiska internationalens 7:e och sista kongress hölls 1935. Det var då som ”folkfrontslinjen” drogs upp.

16) Rättegången mot László Rájk hölls i september 1949 i Budapest, rättegången mot Trajtjo Kostov i december 1949 i Sofia, rättegången mot Rudolf Slánsky i november-december 1952 i Prag.

17) Medvedev syftar här på de tre Moskvarättegångarna: 1) ”mot de sexton” (Zinovjev, Kamenev, Smirnov, Mratjkovskij med flera) i augusti 1936, 2) ”mot de arton” (Pjatakov, Radek, Serebrjakov, Sokolnikov, Muralov med flera) i januari 1937, 3) ”mot de tjuguen” (Bucharin, Rykov, Rakovskij, Krestinskij, Grinko, Tjernov, Rozengolts, Chodzjajev, Ikramov, Jagoda med flera) i mars 1938. I den första rättegången anklagades de åtalade för att tillhöra ett ”antisojetiskt trotskistcentrum”, i den andra för att tillhöra ett ”trotskist-zinovjevskt terroristcentrum”, i den tredje för att tillhöra ett ”antisojetiskt högertrotskistiskt block”.

18) I det förrevolutionära Ryssland var bönderna indelade i fyra kategorier: *batrák* (daglönare), *bednják* (fattigbonde), *srednják* (mellanbonde) och *kulák* (rik bonde).